

**Klimatinvestera
för nya jobb och
minskade utsläpp
-En rapport om
Vänsterpartiets
klimatpolitik**



**Vänsterpartiet
2012**

Innehåll

Inledning	3
Regeringens politik har ökat klyftorna och utsläppen	3
Öka jämlikheten	3
Höj klimatambitionerna till 45 procent i Sverige	4
Höj klimatambitionerna internationellt	5
Höj klimatambitionerna i EU	6
Skapa nya jobb genom gröna investeringar	6
Inrätta ett nytt Klimatprogram	7
Öka stödet för resande med kollektivtrafik	7
Satsa på en järnväg utan kortsiktig vinstjakt	8
Samhällsplanera hållbart och miljöanpassa vägtrafiken	8
Använd gröna skatter	9
Investera i förnybar energi	10
Klimatlyft och energieffektivisera bostäder	11
Vattenfall ska vara ledande i energiomställningen	11
Kommersialisera resultat av svensk klimatforskning och klimatteknik	11
Klimatbistånd istället för CDM	12
Inrätta statlig klimatbudget och inför klimatdepartement	12
Använd AP-fonderna i en grön omställning	12
Ta fram strategi för klimatsmart konsumtion av livsmedel	13
Minska konsumtionens utsläpp	13
Utred koldioxidransonering	13
Avslutning	14

Inledning

I skuggan av klimat- och finanskris skickade Vänsterpartiets kongress i januari 2012 ett tydligt besked. Kriserna kan inte särskiljas. Sverige måste skyndsamt minska utsläppen och samtidigt vara både en industrination och ett välfärdsland i framkant. Vår vision är att Sverige år 2020 ska vara landet där vi har lyckats med utmaningen att både radikalt minska våra utsläpp och skapa ett bättre samhälle med utbyggd välfärd och fler jobb. Sverige ska bli ett föregångsland som visar hur detta är möjligt.

Vår vision är att Sverige år 2020 ska vara landet där vi har lyckats med utmaningen att både radikalt minska våra utsläpp och skapa ett bättre samhälle med utbyggd välfärd och fler jobb. Sverige ska bli ett föregångsland som visar hur detta är möjligt.

Vänsterpartiet har sedan lång tid prioriterat miljö- och klimatfrågor och arbetat integrerat med dessa inom flera politikområden. Vi har ett grundläggande ekologiskt förhållningssätt som tydliggör människans relation till naturen. Det utgör vår politiska utgångspunkt vid nyttjande av naturresurser.

I den här rapporten presenteras Vänsterpartiets klimatpolitik. Eftersom vi har hundratals förslag på direkta klimatåtgärder har rapporten inte ambitionen att beskriva samtliga. Våra förslag inom övriga politikområden för ökad jämlikhet och jämställdhet omfattas inte även om också dessa är relevanta i sammanhanget. Vi kommer till kongressen 2014 att ta fram ett nytt miljöprogram och ett ekologiskt-ekonomiskt program som ger en helhetsbild av vår klimat- och miljöpolitik integrerad med den ekonomiska politiken. Denna rapport är ett första avstamp i det arbetet.

Regeringens politik har ökat klyftorna och utsläppen

Klimattoppmötet i Durban ledde inte till det nödvändiga genombrott i klimatförhandlingarna som många hade hoppats på. De två viktigaste frågorna, ett nytt rättsligt bindande klimatavtal med utsläppsminskningar samt pengar till utvecklingssländerna löstes inte. Istället lanserades en så kallad färdplan som ska börja gälla från 2020 men som saknar bindande åtaganden, samt en global klimatfond utan medel.

Skulle alla människor leva på samma konsumtionsnivå som en genomsnittlig svensk skulle det behövas ytterligare några jordklot.

I Sverige ökar för första gången på tio år utsläppen av växthusgaser. Samtidigt planerar regeringen att minska miljö- och klimatbudgeten med 1,2 miljarder kronor de närmaste åren. I den internationella miljörörelsens jämförelse av länders klimatpolitik har Sverige på några få år rasat från tionde till tjugofjärde plats.

De ekonomiska klyftorna växer i Sverige. Mellan kvinnor och män, mellan låginkomsttagare och höginkomsttagare. I Sverige har andelen personer i relativ fattigdom ökat från 9,7 procent år 2006 till 12,6 procent år 2011, samtidigt som den rikaste tiondelen i samhället ökat sina disponibla inkomster med 13,2 procent. Skillnaden i årlig nettointkomst mellan män och kvinnor har ökat med 40 procent mellan 2006 och 2012.

Även globalt ökar klyftorna mellan Nord och Syd. Skulle alla människor leva på samma konsumtionsnivå som en genomsnittlig svensk skulle det behövas ytterligare några jordklot. Den globalt ökande konsumtionen av naturresurser är ett av de största hoten mot vår miljö och vårt framtida klimat.

Öka jämlikheten

De med störst ekonomiska resurser är också de som orsakar mest klimatutsläpp. Det gäller både globalt och inom Sverige. Den rika världen har genom sin förbrukning av det begränsade miljöutrymmet det historiska ansvaret för klimatkrisen. Män har i alla inkomstgrupper större klimatpåverkan än kvinnor. I Sverige förbrukar män mer energi, kör mer bil och konsumerar mer kött än kvinnor.

För att nationellt och globalt sänka utsläppen till hållbara nivåer krävs en bred folklig förankring och acceptans. Detta kan endast uppnås genom en politik som använder åtgärder som minskar utsläppen rättvist och minskar inkomstskillnaderna. Ökad jämlikhet och jämställdhet är därmed nödvändiga medel i klimatpolitiken.

Jämlikhet och jämställdhet är också viktiga i sig för att minska vår klimatpåverkan. Det är de eftersom ökande ekonomiska klyftor gör att samhället blir mindre hållbart

och att konsumtionssamhället förstärks. Forskning visar att med ökad ojämlikhet ökar takten i statustävlan. Rättvisa är bra för klimatet.

Varken marknaden eller individen själv kan lösa problemen. Klimatomställningen kräver strategi och stor politisk handlingskraft med gemensamma lösningar. Därför måste klimatpolitiken sammankopplas med den ekonomiska politiken. Skattepolitiken kan inte längre prioritera ökad konsumtion för dem som redan har det gott ställt på bekostnad av den gemensamma välfärden. Det är ett faktum att satsningar på offentlig konsumtion leder till mindre utsläpp än motsvarande satsningar på privat konsumtion.

Ökade offentliga investeringar i hållbara transporter, förnybar energi och energibesparingar är nödvändiga och jobbskapande. Miljö- och klimatskatterna behöver utvecklas för att minska klimatutsläppen och intäkterna ska medverka till att finansiera investeringar i klimatomställningen. Principen är lika enkel som nödvändig: priset höjs på det som hotar klimatet och intäkterna investeras i det som är hållbart. Förorenaren betalar och det blir dubbel vinst för klimatet.

Vänsterpartiets politik för ett jämlikt och jämställt samhälle skulle innebära att stora grupper får det bättre ställt ekonomiskt medan däremot framför allt höginkomsttagare, den grupp som orsakar de största utsläppen, får stå tillbaka. Våra förslag om ökade resurser till vården, skolan, äldreomsorgen och övriga välfärden innebär därför att vi skapar ett samhälle som är bättre att leva i samtidigt som det också är bättre för klimatet. En kraftfull klimatpolitik kan endast bedrivas genom att samtidigt minska klyftorna och skapa fler jobb. Vänsterpartiet är det parti som har förslagen för detta. Vi är det nya klimatpartiet.

Vänsterpartiet vill att Sverige ska ha betydligt högre mål för utsläppsminskningar än vad som är fallet idag. Vi vill skärpa det svenska utsläppsmålet till 45 procent till 2020.

Höj klimatambitionerna till 45 procent i Sverige

Vänsterpartiet vill att Sverige ska ha betydligt högre mål för utsläppsminskningar än vad som är fallet idag. Vi vill skärpa det svenska utsläppsmålet till 45 procent till 2020. Utöver detta vill vi minska utsläppen internationellt med hjälp av ett särskilt klimatbistånd som inte ska avräknas på det nationella klimatmålet. Detta kan jämföras med regeringens målsättning att minska utsläppen inom Sverige med 29 procent till 2020. Regeringen avser vidare att köpa utsläppsrätter på den internationella utsläppsmarknaden för motsvarande cirka 10 procentenheter.

I ton räknat handlar Vänsterpartiets klimatmål om att minska utsläppen med totalt 32,5 miljoner ton i Sverige från 1990-års nivå. Detta kan ställas mot regeringens mål om att minska med 13,3 miljoner ton i Sverige och 6,7 miljoner ton genom utsläppskrediter i andra länder.

Ungefär en tredjedel av de svenska utsläppen ligger i dag inom EU:s handelssystem för utsläppsrätter (EU ETS). Detta rör i stor utsträckning utsläppen från den tunga industrin och kraftsektorn. De svenska utsläppen inom den handlande sektorn låg 1990 på 21,4 miljoner ton och ska till 2020 minska till 15,3 miljoner ton. Vänsterpartiet verkar ständigt för att handelssystemet ska förbättras och att utsläppsminskningarna ska bli mer ambitiösa, men den handlande sektorn är svår att påverka. Om man vill öka de svenska klimatambitionerna måste det därför främst göras i den icke-handlande sektorn. Om utsläppen ska begränsas till max 39,8 miljoner ton för att nå en total utsläppsminskning på 45 procent måste utsläppen i den icke-handlande sektorn ned till 24,4 miljoner ton, det vill säga minska med drygt hälften.

Tabellen nedan visar Sveriges utsläpp av CO₂e (koldioxidekvivalenter) och fördelning av utsläpp mellan Handlande (H) och Icke-handlande (I) sektorn för att nå Vänsterpartiets klimatmålsättning till 2020 om att minska de totala utsläppen med 45 procent jämfört med 1990.

Sveriges utsläpp 1990-2020 (Mt)

	Handlande sektorn	Ickehandlande	Totalt	Kvot H/lh
1990	21,4	50,9	72,3	30/70
2005	19,4	48,0	67,4	29/71
2010	22,7	43,6	66,2	34/66
2020	15,3	24,4	39,8	39/61
Skillnad 1990-2020	-6,1 Mt (-29 %)	-26,5 (-52 %)	-32,5 (-45 %)	19/81

Till 2050 är Vänsterpartiets målsättning att de svenska utsläppen ska ha minskat med 100 procent. År 2050 ska Sverige vara ett land med nollutsläpp. För att inte våra minskningar ska ätas upp av andras ökningarna menar vi att det svenska överskottet av utsläppsätter inte ska få säljas på den internationella marknaden, utan ska annulleras.

Höj klimatambitionerna internationellt

Vänsterpartiet menar att Sverige ska gå i bräschen för att tempot och ambitionerna höjs och att den svenska regeringen tydligt bör verka för detta inom ramen för FN:s klimatförhandlingar. Det vetenskapliga underlaget har sedan 2007 stärkt bilden av att klimatförändringarna är mer omfattande och sker i snabbare takt än beräknat. Att hålla fast vid ett mål om högst två graders global uppvärmning innebär stor osäkerhet och ökar riskerna för en katastrofal klimatförändring. Tvågradersmålet är alltför konservativt och riskabelt.

Vänsterpartiet ansluter sig därför till den globala rörelse av nationer, forskare och organisationer som för fram kravet om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm i atmosfären. Vi välkomnar därför beslutet från klimattoppmötet i Cancún om att en utredning ska tillsättas om möjligheterna att skärpa kravet till en temperaturökning om maximalt 1,5 grader. Men redan vid nästa klimattoppmöte borde enighet finnas kring att stabilisera temperaturhöjningen vid denna nivå. Vänsterpartiet kommer att arbeta för att detta blir en del av den svenska positionen i de internationella klimatförhandlingarna.

I likhet med andra industrialiserade länder har Sverige ett stort historiskt ansvar för sina utsläpp som bidragit till klimatkrisen. De rika länderna har fyllt en mycket stor del av det totala utsläppsutrymmet och därmed begränsat andra länders utveckling. I en strävan efter att utsläppen per capita ska jämnas ut mellan länder är det därför rimligt att även hänsyn tas till det historiska ansvaret. I metoden Greenhouse Development Rights (GDR) etableras en global utsläppsbudget där krav på utsläppsminskning och finansiering fördelas mellan länder efter historiskt ansvar och ekonomisk förmåga. Vänsterpartiet menar att Sverige inför kommande klimatförhandlingar bör verka för att metoden får genomslag i nya avtal.

Behoven av ekonomiska resurser till klimatarbete i utvecklingsländerna är enorma. Enligt FN:s klimatkonvention, är det den rika världen som ska bistå den fattiga med nya klimatesurser. Trots det är det ytterst få rika länder som har bidragit med nya resurser, utöver ordinarie biståndet, till utvecklingsländernas klimatarbete. Tyvärr utmärker sig inte heller Sverige på något positivt sätt. Den nyinrättade klimatfonden gapar tom.

De rika länderna måste omedelbart ta fram klimatpengar till de fattiga. Men det behövs även klimatfinansieringsmekanismer vid sidan av de rika ländernas statsbudgetar. Flera kreativa förslag har lagts fram hur man ska kunna frigöra kapital till utvecklingsländerna. Det kan handla om en global skatt på kapitaltransaktioner, avgift på upptag av fossila energikällor, global koldioxidskatt, skatter på flyg- och båtbränsle eller intäkterna från handeln med utsläppsätter.

I likhet med andra industrialiserade länder har Sverige ett stort historiskt ansvar för sina utsläpp som bidragit till klimatkrisen. De rika länderna har fyllt en mycket stor del av det totala utsläppsutrymmet och därmed begränsat andra länders utveckling.

Höj klimatambitionerna i EU

EU:s linje är att minska utsläppen med 20 procent till 2020, men att målet kan höjas till 30 procent om andra länder höjer sina åtaganden. En sådan villkorad linje är inte hållbar och Vänsterpartiet menar att det är hög tid att skärpa minskningskraven. Den rika världen har ett historiskt ansvar för att minska sina utsläpp. Som en följd av den ekonomiska nedgången har utsläppen i EU redan gått ned med drygt 16 procent jämfört med 1990. Med målet om 20 procent behöver EU i princip inte göra mer på klimatområdet för att uppnå det målet. Vänsterpartiet anser därför att EU till 2020 bör ha som mål att minska utsläppen med minst 40 procent till 2020.

Vänsterpartiet menar också att det är samhällsekonomiskt lönsamt att gå före i en nödvändig omställning av våra ekonomier till lägre utsläpp. Omställningen måste ske och den som genomför den först har mycket att tjäna på det. Med ett högre klimatmål följer investeringar i exempelvis förnybar energi, innovationer och hållbara transportsystem. Med sådana ökade investeringar skapas också många nya gröna jobb. I dag när ekonomin i många europeiska länder står och stampar borde ett skärpt klimatmål och gröna investeringar vara prioriterat. Rapporten *A New Growth Path for Europe – Generating Growth and Jobs in the Low-Carbon Economy* från tyska Potsdam Institute for Climate Impact Research har studerat vad just en skärpning av EU:s klimatmål till 30 procent skulle leda till för europeisk ekonomi. Man konstaterar att med ett skärpt klimatmål skulle investeringarna kraftigt öka och sex miljoner nya jobb kunna skapas.

Vänsterpartiet menar att det är fullt möjligt att minska EU:s utsläpp med 40 procent. Men för att vi ska kunna nå dit krävs kraftigt ökade investeringar i en hållbar ekonomi, exempelvis förnybar energi och hållbara transporter. EU:s miljöskadliga subventioner – för närvarande många gånger högre än stödet till miljö och klimat – måste snarast möjligt fasas ut och klimatdestruktiva fossilprojekt som nya gasledningar och oljepipelines stoppas. Vidare måste EU:s jordbrukspolitik reformeras till förmån för hållbara ekosystem och minskade klimatutsläpp.

Det är tragiskt att EU:s främsta verktyg för att minska utsläppen, utsläppshandels-systemet ETS, i dag inte fungerar. Precis som Vänsterpartiet varnade för är priset på koldioxid alldeles för lågt. Detta som en följd av för stor tilldelning av utsläppsrätter som dessutom har delats ut gratis. Stora industrier har till och med stöd i systemet att kunna fortsätta att släppa ut som vanligt samtidigt som de sålt överskott på utsläppsrätter.

Detta är oacceptabelt. Systemet måste reformeras i grunden så att det totala antalet utsläppsrätter kraftigt minskar, och successivt minskar enligt en linjär kurva. Gratis-tilldelningen av utsläppsrätter ska stoppas, full auktionering ska råda. Intäkterna från systemet ska öronmärkas till klimatåtgärder. Vänsterpartiet kommer också att verka för att en koldioxidskatt införs på EU-nivå. Skatten ska administreras av medlemsländerna, där också intäkterna ska hamna.

Skapa nya jobb genom gröna investeringar

Sverige behöver genomgå en grön omställning. Vänsterpartiet har därför tagit fram ett jobbpaket för miljön och klimatet. Vi investerar i ett nytt klimatprogram med stöd till kommuner, landsting och företag och vi satsar på stöd för att bygga ut vind- och solkraft. Vi föreslår ett avdrag för energieffektivisering av småhus och ett stöd för konvertering från direktverkande el till solenergi. Investeringen kommer att nya skapa arbetstillfällen i hela landet, både på kort och längre sikt. Dessa satsningar motsvarar minst 5 000 nya jobb under en treårsperiod.

Genom Vänsterpartiets satsningar på kraftigt ökad kapacitet på järnvägen kan förseningarna på allvar minskas och mer gods transporteras. Vi föreslår också en rad åtgärder för att öka resandet med kollektivtrafik. Genom dessa satsningar skapar vi ca 17 000 nya jobb.

Vänsterpartiet menar också att det är samhällsekonomiskt lönsamt att gå före i en nödvändig omställning av våra ekonomier till lägre utsläpp. Omställningen måste ske och den som genomför den först har mycket att tjäna på det.

Ett av klimat- och miljöpolitikens största problem är att klimat- och miljöeffekterna aldrig fullt ut har bedömts i den ekonomiska politiken. Den borgerliga regeringens skattepolitik är ett exempel på detta. Sedan de kom till makten har de sänkt inkomstkatterna med ungefär 120 miljarder kronor. Det innebär att det är 120 miljarder kronor som har förflyttats från offentlig konsumtion till privat. Vänsterpartiet vill öka den offentliga konsumtionen. Det vill vi för att öka kvaliteten i välfärden, men också för att detta är en mer hållbar sektor.

Ökade offentliga investeringar är en nödvändig del i klimatomställningen och skapar många jobb.

Inrätta ett nytt klimatprogram

Vänsterpartiet vill inrätta ett helt nytt klimatprogram för investeringar i kommuner, landsting och företag. Vi kallar det Klimatprogrammet. Mellan 2012-2014 satsar vi tre miljarder kronor på Klimatprogrammet. Så vitt vi kan bedöma blir detta det största svenska investeringsprogrammet för utsläppsminskningar någonsin. Klimatprogrammets syfte är att kraftigt minska utsläppen, skapa nya jobb och öka klimatengagemanget på lokal nivå. Stödet ska kunna sökas av kommuner, landsting, regioner och företag. Det ska bland annat kunna användas till utbyggnad av biogas, installation av fjärrvärme, övergång till biobränslen, energieffektivisering och klimatinformation för en hållbarare livsstil. Programmet ska även omfatta klimatanpassning och kan inbegripa anpassningsåtgärder inom såväl byggande som samhällsplanering. Genom Klimatprogrammet kan utsläppen minska med cirka en miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Tidigare erfarenheter visar att den här typen av insatser på miljö- och klimatområdet kan minska utsläppen kraftigt. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har desutom efterfrågat nya statliga satsningar till åtgärder för klimatanpassning. År 2010 beräknades, med hänsyn till de dittills slutförda klimatinvesteringsprogrammen, de sammanlagda åtgärderna inom de lokala investeringsprogrammen (LIP och Klimp) minska utsläppen av växthusgaser med cirka 2 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det statliga programstödet har resulterat i hållbara gröna investeringar som flera gånger överstiger anslaget och viktiga spridningseffekter och erfarenheter har vunnits. Den relativt framgångsrika svenska biogasbranschen skulle till exempel inte ha kommit till stånd utan de lokala investeringsprogrammen. Dessa framgångsrika erfarenheter tar vi tillvara i våra satsningar på Klimatprogrammet.

Öka stödet för resande med kollektivtrafik

För att ge den lokala och regionala kollektivtrafiken möjlighet att utvecklas måste den få långsiktigt stabila ekonomiska förutsättningar. Kvinnor och män måste kunna lita på att kollektivtrafiken fungerar och är tillförlitlig när man vill ta sig till och från jobbet eller utbildningen. Staten har ett ansvar att stimulera och se till att kollektivtrafiken tar en större andel av antalet resor och vi vill därför att staten skjuter till medel för att stödja den lokala och regionala kollektivtrafiken. Andelen resor med kollektivtrafik måste fördubblas fram till 2020. Vänsterpartiet satsar 5 miljarder kronor under en treårsperiod för att nå dessa målsättningar.

En väl fungerande och prisvärd kollektivtrafik är en av de viktigaste faktorerna för regional utveckling i alla regioner. För att utöka utbudet av kollektivtrafik i glesbygd avsätter vi ett riktat statligt stöd för detta ändamål på 2,5 miljarder under en treårsperiod.

Vi menar att en avgiftsfri kollektivtrafik med hög tillgänglighet skulle leda till ett kraftigt ökat kollektivt resande och att fler ställer bilen hemma. En avgiftsfri kollektivtrafik skulle även gynna kvinnors resande i större utsträckning. Vänsterpartiet vill att det genomförs ett fullskaligt försök med klimattaxa, dvs. avgiftsfri kollektivtrafik, i ett storstadsområde och ett glesbygdslän samt att forskarstöd kopplas till försöken. För detta ändamål satsar vi drygt 4,3 miljarder under en treårsperiod.

Satsa på en järnväg utan kortsiktig vinstjakt

Järnvägen är en klimatsmart samhällelig nyttighet som kräver stabilitet och pålitlighet för att vara effektiv. Men i dag styrs järnvägstrafiken av företagsekonomiska villkor och inte utifrån vad som är bäst för samhället. Resultatet av privatisering och konkurrensutsättningar är minskat antal anställda, för dyra biljettpreiser och lågt underhåll. Förseningar och inställda tåg tillhör vardagen. Kortsiktiga ekonomiska krav hindrar möjligheten till miljövänliga transporter i hela landet. Regeringen har valt att höja banavgifterna, satsa på vägar istället för järnvägar, ha låga anslag för banunderhåll, behålla avkastningskravet på SJ samt låta avreglering, bolagisering och konkurrensutsättning försämra järnvägen. Det är en järnvägsolitik som måste ändras. Som ett första steg vill Vänsterpartiet ompröva avregleringen och bolagiseringen inom järnvägen. Vi vill utveckla SJ som bolag genom att ta bort avkastningskravet samtidigt som bolagets trafikeringsrätt kombineras med trafikeringsplikt.

I dag är inte det stora problemet att vi har för få operatörer på järnvägen, utan att vi har kapacitetsbrist i form av för lite spår och för lågt underhåll. Vi vill därför öka underhållet till järnvägen kraftfullt. Vi vill även bygga nya järnvägar motsvarande 16 miljarder kronor per år fram till 2021 och överföra Arlandabanan till samhällets regi. Nya höghastighetsbanor ger snabba, moderna och högkvalitativa persontransporter, samtidigt som de nya banorna frigör kapacitet för gods- och regionaltrafiken. Vi är övertygade om att genomtänkta och omfattande investeringar i järnväg behövs för att skapa effektiva, bekväma och säkra resor för resenären och inte minst för att flytta över fler godstransporter från väg till järnväg.

Vänsterpartiets målsättning är att tågresorna ska fortsätta att öka, både de regionala och de långväga. Inte minst skulle bättre tågtrafik gynna låginkomsttagare och kvinnor som i högre utsträckning använder tåg. För att det ska bli möjligt måste järnvägskapaciteten utökas över hela landet och samordningen mellan transportslagen ökas.

Vänsterpartiet anser att det krävs tydliga prioriteringar när infrastrukturen byggs ut de närmaste åren. De beslut som fattas i dag kommer att påverka den svenska transportstrukturen en lång tid framöver. Investeringar i ny infrastruktur behöver sammantaget bidra till att minska utsläppen vilket kräver en prioritering av projekt som bidrar till en sådan utveckling.

Ett bärande inslag i framtidens transport- och klimatpolitik måste vara överflyttning av såväl gods- som persontrafik till järnväg och annan spårbunden trafik. Det kräver kraftfulla satsningar på investeringar i nya järnvägar.

Samhällsplanera hållbart och miljöanpassa vägtrafiken

Inom samhällsplaneringen finns stora möjligheter att minska transportsektorns klimatpåverkan. Om bebyggelse förtätas, redan exploaterad mark tas i anspråk och infartsparkeringar byggs får vi det lättare att gå eller cykla mellan platser. På korta transportsträckor i större städer har gång och cykel en stor potential. I glesare bygder kan anropsstyrd kollektivtrafik minska resorna på kortare sträckor. Genom ökad och förbättrad kollektivtrafik och järnväg ges stora möjligheter att minska vägtransporterna och klimatbelastningen. Med en förbättrad samverkan mellan trafikslagen kan transporter bli mer effektiva. Därför är s.k. kombiterminaler väsentliga för ett transportsnålt samhälle. Också sjöfarten kan bidra till minskad klimatpåverkan.

Även om samhällsplaneringen skulle bli mer hållbar och transportsnål kommer det att finnas behov av transporter på väg. Dessa transporter måste då utföras av fordon med minimal miljöpåverkan. Därför ska bensin och dieslbilar successivt fasas ut vilket kräver ett paket av åtgärder inom vägtransportsektorn. Utveckling av nya miljöbilar får inte bara kopplas till själva drivmedlet utan bör i högre grad relateras till energieffektivitet i de statliga styrmedlen. Men teknisk utveckling löser inte problemen med bilismen. Sedan 1990 har biltrafikens samlade utsläpp av koldioxid ökat samtidigt som

varje enskild bil släpper ut mycket mindre koldioxid i dag än 1990. Statens väg och transportinstitut bedömer att det inte är rimligt att förvänta sig stora konsekvenser av teknikutvecklingen inom den tioårsperiod som är relevant i det här sammanhanget.

Jämfört med andra EU-länder har Sverige en tradition av låg beskattning av vägtrafik- en. Samtidigt har Sverige Europas mest energislukande vägfordon för persontransport- er. För själva vägtrafiken föreslår Vänsterpartiet en mängd åtgärder, bland annat:

- inför en konverteringspremie för byte från bensin till etanol, biogas eller el,
- inrätta ett investeringsprogram för el och biogas,
- slopa energi- och koldioxidskatten för etanol, biogas, el och andra hållbara drivme- del fram till 2015,
- gör låginblandning upp till 10 procent i bensin och 7 procent i diesel skattebefriad från energi- och koldioxidskatt,
- inför en skrotningspremie i syfte att miljöanpassa den svenska fordonsparken,
- öka den koldioxidbaserade fordonsskatten och inför koldioxidbaserat förmåns- skattesystem på personbilar,
- gynna bilpooler genom sänkt moms,
- låt kommuner själva avgöra om de vill införa trängselavgifter och låt intäkterna gå till kollektivtrafik,
- skapa ett reseavdrag som gynnar kollektivt resande.

Använd gröna skatter

Skatter och avgifter är nödvändiga styrmedel i klimatomställningen. Det är glädjande att den framgångsrika koldioxidskatten, som Sverige var först i världen att införa, har ett brett stöd. Vänsterpartiet vill att den, samt andra klimat- och miljörelaterade skatter, i högre grad används för att finansiera det som är hållbart. Till exempel ska intäkter an- vändas för att stimulera ökad användning av förnybar energi och hållbara transporter. Principen är enkel och nödvändig: genom att öka priset på det som förorenar och inves- tera intäkterna i det som är hållbart får vi en dubbel vinst.

Priset på transporter ska inkludera kostnader för klimat- och miljöpåverkan och andra samhällsekonomiska kostnader. Transportsektorn ökar fortfarande sina utsläpp av fos- silica växthusgaser, och detta i sådan utsträckning att det tar ut effekten av energieffek- tiviseringar och förnybar energi. I Sverige har utsläppen från tunga lastbilar ökat med 35 procent på 20 år. För att minska sektorns klimatpåverkan vill Vänsterpartiet införa en avståndsbaserad vägslitageavgift på lastbilstransporter genom en s.k. kilometer- skatt för tunga lastbilar. Dessutom skapar åtgärden mer jämlika villkor för den svenska åkerinäringen gentemot utländska åkeriföretag.

Bensin- och dieselskatten är ett effektivt ekonomiskt styrmedel för att styra till trans- porter som är bättre för miljön, liksom satsningar som skapar möjligheter för fler att resa kollektivt. Vänsterpartiet föreslår i vårt budgetförslag för 2012 en höjning av ben- sin- och dieselskatterna. Höjningar av drivmedelskatter skapar dock oönskade effekter för personer med låga inkomster och för boende i glesare bygder som saknar alternativ till bilar som oftast drivs med bensin eller diesel. Vi har därför ett antal förslag till kom- pensatoriska åtgärder som t.ex. ytterligare sänkt fordonsskatt i 35 glesbygdskommuner och satsning på utbyggnad av förnyelsebara bränslen genom ett investeringsprogram för el och biogas. Genom att bl.a. använda skattepolitiken gynnar vi med våra förslag även kollektivtrafiken och verkar för ett ökat utbud såväl i stad som på landsbygd. Det ska vara lätt att resa miljövänligt.

För att stimulera sysselsättning och den energieffektiva sjöfarten vill vi lagstifta om tonnageskatt. En sådan skatt skulle underlätta för rederierna att nyinvestera och att investeringarna hamnar i Sverige.

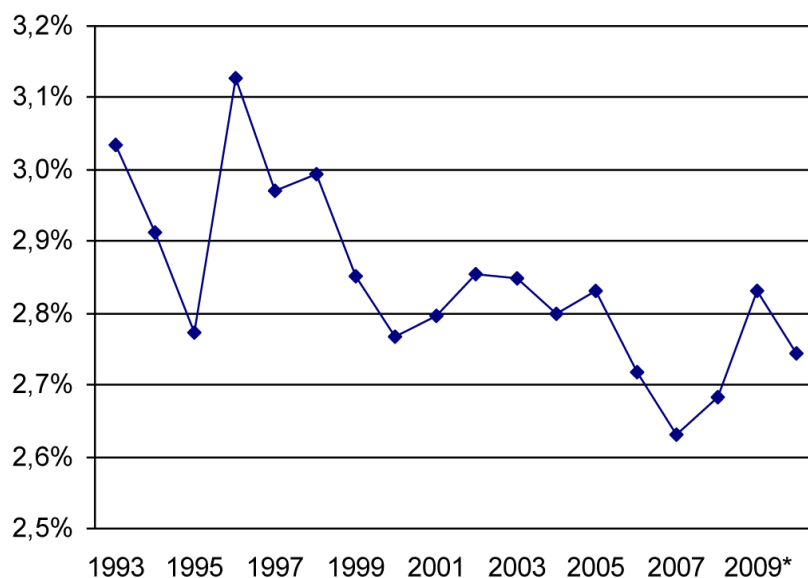
Flygets negativa klimatpåverkan riskerar att kraftigt öka i förhållande till annan mänsklig påverkan. Vår utgångspunkt är att nivån på koldioxid- och energiskatt på

flygfotogen ska motsvara den nivå som gäller för bensin till bilar. Därför vill vi införa en skatt på inrikesflyg i form av en schabloniserad start- och landningsavgift på 11 000 kronor. Därmed skulle incitamentet för att fylla planen öka och klimatpåverkan minska. Förslaget är inte lika träffsäkert som en bränsleskatt men en sådan tillåts inte av de internationella regelverk som finns för flygtrafiken. Till dess reglerna möjliggör en bränsleskatt för flyg är en start- och landningsavgift ändå ett tydligt ekonomiskt styrmedel.

En viktig finansieringskälla för våra investeringar i ett hållbart samhälle är effektskatten på kärnkraft. Under de senaste kalla vintrarna har förmögenhetsöverföringen från privathushåll och företag till energibolagen ökat kraftigt genom de höga elpriserna. Det har lett till stora övervinster. Vi bedömer att en höjning av effektskatten är möjlig att genomföra utan att det får någon direkt effekt på elpriset.

Miljöskatternas andel av BNP har minskat avsevärt jämfört med början av 1990-talet. Detta konstaterar riksdagens utredningstjänst som för Vänsterpartiets räkning vid två tillfällen har utrett de miljörelaterade skatterna i Sverige. Se tabell nedan.

Sveriges miljöskatter som % av BNP



Källa: RUT 2011/1799, SCB, Sveriges miljöräkenskaper

Som andel av BNP ligger de svenska miljöskatternas andel på 2,8 procent. Vid en jämförelse inom OECD framstår Sverige som ett medelland med avseende på användningen av miljöskatter (RUT 2011:1500).

Länder som Danmark och Nederländerna, med en miljöskatteandel på närmare 5 procent av BNP, har varit mer offensiva att använda miljöskatterna. För att möjliggöra viktiga steg i att bygga om Sverige vill Vänsterpartiet arbeta vidare med hur miljö- och klimatskatter ska utvecklas för att minska våra utsläpp och finansiera investeringar i klimatomställningen.

Investera i förnybar energi

Vänsterpartiet vill att investeringar i det svenska energisystemet ska bidra till miljö- och klimatomställningen. Mot den bakgrunden är en fortsatt satsning på förnybar energiproduktion nödvändig för att nå ett ekologiskt hållbart samhälle.

Vi vill höja ambitionsnivån i elcertifikatsystemet till 30 TWh till år 2020 och 55 TWh till år 2030 för att främja utbyggnaden av förnybar elproduktion. Vindkraften ökar kraftigt både i Sverige och globalt. Vi vill skapa förutsättningar för en svensk vindkraft-

industri och vill därför att ett branschprogram tas fram. I Vänsterpartiets budgetmotion har vi avsatt 1,7 miljarder kronor för forskning, utveckling och marknadsintroduktion av vindkraften. Dessutom vill vi stimulera den kooperativt ägda vindkraften genom att ta bort den nuvarande modellen för uttagsbeskattning då den är orättvis och dessutom skadlig för vindkraftsutbyggnaden.

Stödet för solvärme och solceller måste förlängas och utökas. I dag finns det stora risker att Sverige tappar kompetens och fart i utvecklingsarbetet på området. Vänsterpartiet menar att ett planeringsmål på 4 TWh för solenergi bör införas.

Vi anser att Sverige, i likhet med vad som sker i många andra europeiska länder, ska underlätta för alla som vill producera egen el. Nettorebitering med kvartalsvis avräkning bör därför införas för småskaliga anläggningar av förnyelsebar energi.

Klimatlyft och energieffektivisera bostäder

Det finns ett stort behov av att rusta upp de svenska bostäderna, inte minst inom miljöprogramsområdena. Hyresfastigheter och bostadsrättsföreningar är i dag undantagna från regeringens ROT-program, som däremot innefattar lyxrenoveringar. Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar för landets hyresgäster att bo i lägenheter med ökad tillgänglighet och låg energiförbrukning. Med vårt stöd skulle minst 60 000 lägenheter kunna totalrenoveras per år. Stödet ska riktas till hyresrätter och bostadsrätter som genomför totalrenovering förutsatt att renoveringen leder till minskad energianvändning. Dessutom satsar vi på ett riktat avdrag för energianpassning till småhus.

Det finns ett stort behov av att rusta upp de svenska bostäderna, inte minst inom miljöprogramsområdena. Hyresfastigheter och bostadsrättsföreningar är i dag undantagna från regeringens ROT-program, som däremot innefattar lyxrenoveringar. Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar för landets hyresgäster att bo i lägenheter med ökad tillgänglighet och låg energiförbrukning.

Det finns stora vinster för ekonomi, miljö och klimat i energieffektiviseringar. Vänsterpartiet anser att Sveriges mål för energieffektivisering bör vara 25 procent till år 2020 jämfört med 2008. Vänsterpartiet menar vidare att Boverkets byggregler behöver skärpas för att främja energieffektivisering och att möjligheterna att införa s.k. vita certifikat bör prövas. Vita certifikat är ett styrmedel där staten sätter ett obligatoriskt mål för energieffektiviseringar.

Vattenfall ska vara ledande i energiomställningen

Vänsterpartiet vill betona vikten av att Vattenfall fortsatt är ett helstatligt bolag. Vi anser att bolaget ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässig uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor. Konkreta mål för att bolaget ska öka sin förnybara produktion i Sverige bör tas fram till 2020, 2030 och 2050. Vi anser även att Vattenfall genom tydlig styrning ska öronmärka vinster till miljöfonder med konkreta mål för utveckling av miljöteknik, forskning och utveckling samt utbyggnad av förnybar kraftproduktion. Bolaget ska stoppa alla investeringar i fossilkraft och kärnkraft samt upprätta en konkret plan för att sluta med fossilkraft utanför Sverige.

Kommersialisera resultat av svensk klimatforskning och klimatteknik

Av de insatser staten gör på klimatområdet är bidragen till forskning och utveckling en av de största. Det finns dock oklarheter kring hur mycket statliga medel som går till klimatforskning samt vilka resultat det lett till. Riksrevisionen efterfrågar i rapporten *Svensk klimatforskning – Vad kostar den och vad har den gett?* handlingsplaner för hur resultat från klimatforskningen ska kunna kommersialiseras och på andra sätt nyttiggöras.

Vänsterpartiet delar denna syn och vill att 2 miljarder avsätts i en riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling. Syftet ska vara att driva på för nya tekniska lösningar med inriktning mot minskad resursanvändning och energiförbrukning. Fokus ska ligga på kommersialisering av forskningsresultat samt på testbäddar och demonstrationsanläggningar.

Tillgång på material, energi, kunskap och kapital är en grundförutsättning för en industrination. I en värld där tillgången på råvaror blir allt knappare och miljöutmaningarna större blir innovationer och produkter med högre förädlingsvärden och lägre resursförbrukning allt viktigare. Det behöver därför skapas en starkare koppling mellan forskningsutövare och industri. Det arbetet kommer att behöva intensifieras och fördjupas, samtidigt som industrin måste tillämpa mer innovationsfrämjande arbetssätt.

Klimatbistånd istället för CDM

Ungefär en tredjedel av regeringens klimatåtgärder görs genom uppköp av billiga utsläppskrediter i andra länder, genom det som kallas Clean Development Mechanism (CDM) och Joint Implementation (JI). Förespråkarna av detta system brukar hävda att köp av utsläppskrediter är ”stöd till utvecklingsländer”. Detta är missvisande eftersom syftet inte är att stödja utvecklingsländer. I själva verket är det ett system som gör det möjligt att köpa sig fri från att göra klimatåtgärder på hemmaplan. Riksrevisionen har granskat den svenska stora användningen av CDM och fört fram befogad kritik. Riksrevisionen ifrågasätter om man överhuvudtaget kan räkna uppköpen av utsläppsrätter som riktiga utsläppsminskningar. Vänsterpartiet tycker, med stöd av EU-kommissionen, att den absoluta merparten av klimatinvesteringarna måste ske nationellt.

Istället för köp av utsläppskrediter med tveksam miljöeffekt vill Vänsterpartiet se verkliga klimatinvesteringar i utvecklingsländerna i form av ett helt nytt klimatbistånd. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen och som inte ska användas för att nå vårt nationella klimatmål. För de kommande tre åren avsätter vi 4,5 miljarder kronor till detta bistånd. På så vis kan Sverige återupprätta sin trovärdighet i de internationella klimatförhandlingarna. Vidare behöver befintliga CDM-projekt ses över. De som fungerar väl bör få fortsätta, men då som bistandsprojekt där utsläppsminskningarna inte avräknas våra nationella mål.

EU behöver också ta ett större ekonomiskt ansvar för att stödja dem som drabbas värst av klimatförändringarna. Men EU har ingen enskild budgetpost för klimatbistånd. Sverige bör verka för att det i EU:s budget inrättas en särskild budgetpost utanför biståndssatsningarna för klimatbistånd.

Inrätta statlig klimatbudget och inför klimatdepartement

Vänsterpartiet menar att det i Sverige finns behov av en statlig klimatbudget som läggs utifrån de klimatpolitiska målen. Detta innebär att utsläppsminskningarna bör planläggas i årliga klimatbudgetar indelade i sektorer för transporter, bostäder och så vidare, samt stämmas av med regelbundna intervaller. På detta sätt kan ett målstyrt, effektivt och transparent klimatarbete skapas. De planerade utsläppsminskningarna bör fördelas rättvist, så att den tyngsta bördan åläggs de största konsumenterna av fossila bränslen. Klimatbudgeten bör vidare vara konsumtionsbaserad, dvs. omfatta alla utsläpp som svenska medborgare orsakar både genom sin konsumtion av inhemska och importerade produkter och genom de direkta utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. Även de utsläpp som svenskar orsakar på grund av flygresor och andra internationella resor bör ingå.

För att skapa större tyngd för klimatfrågorna på regeringsnivå vill Vänsterpartiet införa ett klimatdepartement. I dag ligger ansvaret för klimatpolitiken hos miljöministern som inte ansvarar för de områden där stor förändring behöver ske för att minska utsläppen – energisektorn och transporterna. Vi menar att ett klimatdepartement behövs för att samla alla klimatpolitiska frågor och därmed skapa effektivitet och helhetsgrepp.

Använd AP-fonderna i en grön omställning

AP-fonderna som förvaltar våra pensioner har ett gemensamt kapital på cirka 875 miljarder. Det innebär att de tillsammans är en av världens största placerare på aktiemarknaden och att det får mycket stor betydelse vad de investerar i. Vänsterpartiet menar att AP-fonderna ska användas för att skapa ett hållbart och starkare Sverige. Genom fonderna kan en långsiktig utveckling stimuleras för full sysselsättning och

Ungefär en tredjedel av regeringens klimatåtgärder görs genom uppköp av billiga utsläppskrediter i andra länder, genom det som kallas Clean Development Mechanism (CDM) och Joint Implementation (JI). Förespråkarna av detta system brukar hävda att köp av utsläppskrediter är ”stöd till utvecklingsländer”. Detta är missvisande eftersom syftet inte är att stödja utvecklingsländer.

klimatansvar.

Vi föreslår att den andra AP- fonden används som en grön investeringsfond för att ställa om energisystem, investera i miljöteknik, gröna jobb och hållbara lösningar i Sverige och världen. Även övriga AP-fonder bör få nya mål som bidrar till en hållbar samhällsutveckling och investeringar för en grön omställning.

Ta fram strategi för klimatsmart konsumtion av livsmedel

Sveriges utsläpp kan minska genom en mer klimatsmart konsumtion av livsmedel. Det är ett faktum att en kost som innehåller mer vegetabilier och mindre animaliska produkter leder till minskade utsläpp, förbättrad folkhälsa, samt andra miljövinster som till exempel minskad övergödning. Det är värt att notera att den svenska animaliekonsumtionen står för nästan lika stora utsläpp som utsläppen från Sveriges 4,4 miljoner personbilar.

Vänsterpartiet vill verka för en mer hållbar livsmedelskonsumtion. En ansvarsfull hållning vore att anta ett nationellt mål om minskad köttkonsumtion och en handlingsplan för hur hela livsmedelskedjan kan minska sin klimatpåverkan.

Regeringens kampanj ”Sverige det nya matlandet” har goda intentioner, men vi saknar ett tydligt mervärde för klimatet och miljön. Vänsterpartiet vill istället se en strategi i form av ”Sverige det hållbara matlandet”, för bättre mat och minskade utsläpp i Sverige. En ökad konsumtion av vegetariska alternativ är en viktig del i detta och EU:s subventioner till köttproduktion bör avskaffas.

Mer vegetarisk och närproducerad mat skulle kunna skapa dynamik och nya jobb på landsbygden och vara ett bidrag till en lösning på klimatkrisen. Den vegetariska maten är en bärande del av en strategi för klimatsmart konsumtion av livsmedel.

Minska konsumtionens utsläpp

Forskargruppen Globala energisystem vid Uppsala Universitet presenterade 2011 en studie angående Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser. I studien ingår alla de utsläpp som svenska medborgare orsakar, dels genom konsumtion av inhemska och importerade produkter, dels genom de direkta utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. Även utsläpp som svenskar orsakar på grund av flygresor och övriga internationella transporter är medtagna.

Resultatet från studien visar att de totala utsläppen har ökat med cirka 20 procent under perioden 1993–2005. I den officiella statistiken för Sverige under samma period uppvisas istället en minskning med 10 procent.

Vänsterpartiet menar att detta belyser två viktiga faktum. För det första att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatpåverkan inte är brutet i Sverige som regeringen hävdar. För det andra att konsumtionsbaserad bokföring är centralt för att rättvisa globala klimatavtal och nationella målsättningar ska kunna upprättas.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket sin officiella statistik av växthusgasutsläpp till FN:s klimatkonvention. I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Vänsterpartiet menar att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik av växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen.

Naturvårdsverket har under hösten 2011 inlett arbetet med en Färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050. Vänsterpartiet menar att konsumtionsperspektivet på den svenska klimatpåverkan bör ha en central betydelse i detta arbete.

Utred koldioxidransonering

Individuella utsläppskvoter, eller koldioxidransonering som det också benämns,

innebär att ett tak sätts upp för utsläpp av koldioxid och att utsläppen fördelas lika inom befolkningen genom kvoter. Ett antal olika modeller för detta har utvecklats i Storbritannien. Förutom att ett tak sätts för utsläppen kan många andra fördelar finnas. Vi vet att höginkomsttagare, och i huvudsak män, generellt orsakar högre utsläpp av växthusgaser än låginkomsttagare och kvinnor. I motsats till idag skulle individuella utsläppsrätter innebära att låginkomsttagare som bara orsakar små utsläpp fick betalt för detta. Det skulle generellt även innebära att höginkomsttagare betalade till låginkomsttagare för att upprätthålla sin klimatpåverkande livsstil.

Vänsterpartiet menar att det är för tidigt att fastställa om detta är ett lämpligt sätt att hejda utsläppen. Förutom att kostnadsberäkningar krävs behövs även underlag för bland annat påverkan på andra styrmedel och investeringar för att minska klimatutsläppen. Vi vill därför att en utredning tillsätts för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige.

Avslutning

Sverige måste radikalt minska sina utsläpp av växthusgaser och verka för en global målsättning om att begränsa temperaturökningen till 1,5 grader. Till 2020 ska de nationella utsläppsminskningarna uppnås genom åtgärder inom landet och till en nivå på minst 45 procent. Därutöver ska Sverige bidra med kraftfull finansiering för åtgärder i andra länder för utsläppsminskningar och klimatanpassning. Befintliga CDM-projekt ska ses över och inte legitimera en handfallen nationell klimatpolitik.

Klimatåtgärder måste omfatta alla sektorer och ökade offentliga investeringar är nödvändiga för en klimatomställning. De med störst ekonomiska resurser påverkar klimatet mest och ökad jämlikhet och jämställdhet är ett nödvändigt medel i klimatpolitiken. Utsläppen måste minskas rättvist.

Varken marknaden eller individen själv kan lösa problemen. Klimatomställningen kräver strategi och stor politisk handlingskraft med gemensamma lösningar. Genom breda samhällsnyttiga investeringar i grön infrastruktur, energieffektiviseringar och nyproduktion av miljövänliga bostäder, vindkraft och solenergi, bidrar vi inte bara till att nå miljö- och klimatmål. Att vi investerar i långsiktigt hållbara system är också nödvändigt för att Sverige ska fungera. Mer gröna investeringar skapar även nya jobb i hela landet.

Med förslagen i denna rapport skulle Sverige bli en klimatpolitisk föregångare. Vänsterpartiet är berett att leda detta arbete.

